МЕШОВИТА ГРАЂА
Miscellanea
НОВА СЕРИЈА Књ. XL

ISSN 0350-5650

INSTITUTE OF HISTORY

MISCELLANEA

NEW EDITION Vol. XL

Editorial board
Mikhail Belov (Russia), Dejan Bulić, Gordana Garić Petrović, Miloš Ivanović, Andrea Carteny (Italy), Ludmila Kuzmicheva (Russia), Radomir J. Popović, Biljana Stojić, Liliana Simeonova (Bulgaria), Uroš Tatić, Gabriella Schubert (Germany)

Editor-in-chief
Radomir J. Popović

Belgrade
2019

ISSN 0350-5650

ИСТОРИЈСКИ ИНСТИТУТ

МЕШОВИТА ГРАЂА

MISCELLANEA

НОВА СЕРИЈА Књ. XL

Редакциони одбор
Михаил Белов (Русија), Дејан Булић, Гордана Гарић Петровић, Милош Ивановић, Андреа Картени (Италија), Људмила Кузмичева (Русија), Радомир Ј. Поповић, Биљана Стојић, Лилиана Симеонова (Бугарска), Урош Татић, Габриела Шуберт (Немачка)

Одговорни уредник
Радомир Ј. Поповић

Београд
2019

Овај број *Мешовите грађе – Miscellanea*
штампан је уз финансијску помоћ
Министарства просвете, науке и технолошког развоја
Владе Републике Србије

САДРЖАЈ

Драгана Амедоски, Дејан Булић
ОСМАНСКИ ПОПИС ОВЧАРИНЕ И ТОРОВИНЕ У КАДИЛУКУ МАЛА ПОЖЕГА ИЗ 1596. ГОДИНЕ **7**

Ненад Нинковић
ХЕСАП ЕГЗАРХА ПАХОМИЈА
Протокол визитације четири сремска протопрезвитерата 1758/1759. **19**

Марија Андрић
ЈЕДАН ПРИМЕРАК ВЕНЕЦИЈАНСКИХ УГОВОРА О ТРГОВИНИ ГОВЕДИМА И ТРГОВЦИ ИЗ САРАЈЕВА (1784–1785) **51**

Радомир Ј. Поповић
СПИСАК СТВАРИ И ПОКРЕТНИХ ДОБАРА КНЕЗА МИЛОША У ПОЖАРЕВАЧКОМ И КРАГУЈЕВАЧКОМ ДВОРУ 1839. ГОДИНЕ **73**

Владимир Јовановић
НАСТАВЛЕНИЈЕ НАДЗИРАТЕЉУ ЗАТОЧЕНИКА У ГУРГУСОВЦУ **105**

Гордана Гарић Петровић
ПРОБЛЕМ ИЗДАТАКА УПРАВЕ ДРЖАВНЕ ЕРГЕЛЕ У ЉУБИЧЕВУ ЗА ЧИНОВНИКЕ И СЛУЖИТЕЉЕ **121**

Сузана Рајић
ЗАПИСНИК СА СКУПА РАДИКАЛА 1886. ГОДИНЕ У НИШУ – ОДГОВОР КРАЉУ МИЛАНУ **143**

Ана Столић
ПРАВИЛА СРПСКОГ НАРОДНОГ ЖЕНСКОГ САВЕЗА ИЗ 1909. ГОДИНЕ **157**

УПУТСТВО ЗА АУТОРЕ **171**
INSTRUCTONS FOR CONTRIBUTORS **174**

МЕШОВИТА ГРАЂА, књ. XL (2019) стр. 51–71
MISCELLANEA, vol. XL (2019) pp. 51–71
УДК: 339.5:636.2(450.341:497.15)“178“(094)
DOI: 10.34298/MG1940051A

Марија АНДРИЋ[*]
Историјски институт
Београд

ЈЕДАН ПРИМЕРАК ВЕНЕЦИЈАНСКИХ УГОВОРА О ТРГОВИНИ ГОВЕДИМА И ТРГОВЦИ ИЗ САРАЈЕВА (1784–1785)[**]

Апстракт: У раду је приређен један венецијански уговор о трговини говедима преко Задра за период од 1784. до 1785. године. Сви уговори су штампани у идентичном облику и сачувани су у педесет пет примерака. На сваком уговору су дописивана имена трговаца из Сарајева, датум закључења уговора и датуми уговорених пошиљки. Уговори се чувају у Државном архиву у Венецији и веома су значајни за разумевање трговине говедима између Венеције и Босне у доба Османског царства.

Кључне речи: Венеција, Сарајево, трговина говедима, ћелебчије, Сочо/Сочивица, 18. век.

У Државном архиву у Венецији, у оквиру фонда *Provveditori alle beccarie*, у кутији број 43[1] налази се педесет пет примерака трговачких уговора који су штампани у идентичном облику. Уговори су склопљени у периоду од 1784. до 1785. године између трговаца из Сарајева и особе која је била одговорна за увоз говеда у Венецију (*partitante*).[2] Значај ових

[*] andric.marija.ma@gmail.com

[**] Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије *Од универзалних царстава ка националним државама: друштвене и политичке промене у Србији и на Балкану* (Ев. бр. 177030).

[1] Archivio di Stato di Venezia (ASVe), Provveditori alle beccarie, b. 43.

[2] Сви датуми су остављени као у оригиналу, према венецијанском начину рачунања времена (*more veneto*), што значи да се као почетак календарске године узимао 1. март (нпр. 1. фебруар 1785. би по млетачком рачунању био 1. фебруар 1784. године).

уговора за изучавање трговине између Босне и Далмације, приметио је Сеид Траљић који је указао на имена трговаца из ових уговора и скренуо пажњу на значај трговине стоком преко Задра у овом периоду.[3] Овом приликом објављујемо у целини један трговачки уговор на италијанском, уз превод, с намером да укажемо на процедуру која се тицала увоза говеда у Венецију, као и на учеснике у њој.

Најпре је потребно нешто рећи о административном органу *Provveditori alle beccherie*. Већ у 13. веку су постојали *Ufficiali alle Beccherie*, премда није јасно утврђено када су основани. Као званичан административни орган били су задужени за снабдевање града месом, прикупљали су порез од продаје и водили рачуна о квалитету меса, о правичним ценама и установљеној тежини. Како би се увела још већа контрола снабдевања грађана месом и увоза животиња на територији Венецијанске републике, 1545. године су основани *Provveditori alle beccherie (beccarie)* и на почетку су их чинила два члана према избору Сената.[4] Уговори које овде представљамо дати су на увид овим провидурима и Магистрату за трговину, како би заједно повели рачуна о њиховој реализацији. Магистрат за трговину (*Cinque Savi alla Mercanzia*) основан је 1506. године, а с временом је добијао све више надлежности на пољу трговине и контроле послова страних и домаћих трговаца.[5] Захваљујући наведеним компетенцијама, очигледно је зашто су ова два административна органа Венеције била задужена за крајњу форму уговора о трговини говедима.

Уговори су штампани у идентичној форми, а на њима су дописивани датум закључења уговора, имена трговаца стоком који су исти уговор склопили и датуми реализовања пошиљки. Десет уговора су трговци својеручно потписали на ћирилици, док су четири уговора потписана на османском турском.[6] Потписи на ћирилици се јављају уз сличну формулацију која, у основи, гласи: афервам/афермавам (од итал. *affermare*, потврђујем, потписујем) исту шкритуру (од итал. *scrittura*, документ).

---

[3] S. Traljić, *Trgovina Bosne i Hercegovine s lukama Dalmacije i Dubrovnika u XVII i XVIII stoljeću*, Pomorski zbornik povodom 20-godišnjice dana mornarice i pomorstva Jugoslavije 1942–62, knj. 1, Zagreb 1962, 368.

[4] A. Da Mosto, *L'Archivio di Stato di Venezia – Indice generale, storico, descrittivo ed analitico*, Tomo I, Roma 1937, 164.

[5] *Исто*, 196.

[6] Захваљујем Невену Исаиловићу и Александру Јаковљевићу на читању ових потписа.

Сви трговци чија имена налазимо у уговорима су пореклом из Сарајева:[7] Али баша Каро и Ибрахим баша Стоборавин,[8] Јово Братулевић,[9] Петар Петровић,[10] Ибрахим баша Керкин,[11] Јово Митровић,[12] Сево Сочивица (Socivizza),[13] Димитрије Петровић,[14] Сулејман баша Сумбул (Зумбул?),[15] Ахмед баша Куношић,[16] Сали ага Куношић,[17] Авди баша Сочивица (Socivizza),[18] Алексије Остојић и Гаврило Савић,[19] Осман и Омер Позепац

---

[7] Листу имена ових трговаца, уз још нека имена трговаца који су отпремали говеда за 1785. годину објавио је и Никола Чолак у: N. Čolak, *Promet stoke u Zadarskoj skeli u XVIII. stoljeću*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru 37 (1995) 546–549.

[8] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, а у ручно дописаној напомени на крају уговора је забележено да су пошиљке говеда предвиђене за 1785. годину, на име оба трговца и то четири пошиљке за четири датума: 17. јул, 11. август, 24. септембар, 17. октобар.

[9] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за три датума: 22. јул, 24. август, 30. септембар.

[10] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за четири датума: 25. јул, 25. август, 25. септембар, 2. октобар.

[11] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за два датума: 5. август, 3. септембар.

[12] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за два датума: 6. август, 26. септембар.

[13] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за два датума: 9. август, 19. октобар.

[14] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за два датума: 27. август, 21. септембар.

[15] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за два датума: 11. септембар, 16. октобар.

[16] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за пет датума: 24. јун, 12. јул, 22. август, 23. септембар, 7. октобар.

[17] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за пет датума: 19. јун, 13. јул, 21. август, 29. септембар, 12. октобар.

[18] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за четири датума: 17. јун, 21. јул, 10. септембар, 20. Октобар. Други уговор је закључен 20. јануара 1785. године, постоји у два примерка, за три датума: 21. јун, 14. јул и 7. октобар – на крају једног примерка овог уговора се налази потпис на ћирилици: *ја Мула Нуман Сочивица за свог брата Авдиу аферисо.*

[19] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, на име оба трговца, за четири датума: 14. јун, 24. јул, 19. септембар, 10. октобар.

(Posepoze),[20] Михаило Васиљевић,[21] Ристо Јовановић,[22] Сали баша Сочивица (Socivizza),[23] Петар Савић,[24] Мићо Трипковић,[25] Халил баша Позепац (Posepaz),[26] Ма(х)мут баша Оксић,[27] Мујо(?) Бошковић,[28] Хусеин ага Ђино,[29]

[20] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, на име оба трговца, за четири датума: 13. јун, 4. август, 12. септембар, 9. октобар.

[21] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за два датума: 12. јун, 9. јул.

[22] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за три датума: 5. јун, 9. јул, 6. август. Уговор закључен 20. јануара за 1785/6. годину, за три датума: 3. јул, 5. август, 18. септембар – на крају уговора је потпис на ћирилици: *ја Ристо Јовановић*.

[23] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за седам датума: 22. мај, 4. јун, 26. јул, 10. август, 6. септембар, 28. септембар, 20. октобар. Уговор закључен 19. јануара 1785. године постоји у два примерака, за пет датума: 25. јун, 28. јул, 29. август, 21. септембар, 5. октобар, на крају једног примерка овог уговора стоји потпис на османском турском: *Салих баша Соћо.*

[24] Уговор је закључен у фебруару 1784, за 1785. годину, за три датума: 5. јун, 26. август, 18. септембар.

[25] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за два датума: 7. август, 17. септембар. Други уговор на име истог трговца је закључен 20. јануара 1785. године и постоји у три примерка, за два датума: 24. јун, 8. јул. На крају једног примерка овог уговора налази се потпис на ћирилици: *ја Мићо Трипковић*.

[26] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за три датума: 4. јул, 23. август, 11. октобар. Уговор закључен 17. јануара 1785. године и постоји у два примерка, за два датума: 22. јун, 14. септембар. На крају једног примерка овог уговора се налази потпис на ћирилици: *ја исти Халил баша Позепац афервам ову исту шкритуру*.

[27] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за три датума: 4. јул, 23. август, 11. октобар. Други уговор је закључен на име истог трговца 17. јануара 1785. године и постоји у два примерка, за два датума: 12. јун, 6. септембар, на крају једног примерка овог уговора је печат у црвеном воску. Отисак није читљив.

[28] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за осам датума: 9. јун, 11. јун, 20. јун, 26. јун, 29. јун, 7. јул, 28. јул, 13. август. Други уговор је закључен 14. јануара 1785. године на име истог трговца и постоји у два примерка, за пет датума: 7. јул, 24. јул, 11. август, 9. септембар, 1. октобар. На крају једног примерка је потпис на ћирилици: *ја Бошковић*.

[29] Уговор је закључен у фебруару 1784. године, за 1785. годину, за четири датума: 27. јун, 18. август, 13. септембар, 14. октобар. Други уговор је закључен 14. јануара 1785. године на име истог трговца и постоји у два примерка, за три датума: 17. јун, 22. јул, 16. август. На крају једног примерка овог уговора стоји потпис на османском турском: *el-hakir Cinozade Hüseyn Ağa*, где *el-hakir* значи „безвредни, унижени“.

Ристо Гавриловић и Јован Бошковић,[30] Петар Савић и Алекса Остоић,[31] Јово Минловић и Обрад Петровић,[32] Митар Станић,[33] Осман Дервишевић зван Позепац (Posepoze),[34] Мустафа баша Стамаловић,[35] Нуман баша Сочивица (Socivizza),[36] Хусеин баша Куношић,[37] Мићо Радић,[38] Хусеин баша Куношић и Мустафа баша Стамаловић.[39]

Овом приликом бисмо скренули пажњу на једно презиме које се више пута јавља међу трговцима – Сочивица. У оваквој форми презиме Сочивица (*Socivizza*) налазимо девет пута у уговорима. Значајно је истаћи и да се верзија овог презимена, Сочивица, налази у ћириличном потпису муле Нумана Сочивице у име његовог брата Авди баше. С друге стране, трговац Салих баша Сочивица се потписао као Соћо на османском

[30] Уговор постоји у три примерка, закључен је 20. јануара 1785. године, на име оба трговца за шест датума: 11. јун, 26. јун, 11. јул, 12. септембар, 27. септембар, 6. октобар. На крају једног примерка се налази потпис на ћирилици: *ја исти Ристо Гавриловић аврмавам горње писм(!) с моием ортацима.*

[31] Уговор постоји у два примерка, закључен је 20. јануара 1785. године, на име оба трговца, за четири датума: 9. јун, 20. јул, 17. септембар, 12. октобар. На крају једног примерка је потпис на ћирилици: *ја Петар Савић и Алекса Остојић афермавам.*

[32] Уговор је закључен 19. јануара 1785, на име оба трговца, за три датума: 13. јун, 19. јул, 7. август. На крају уговора налази се потпис на ћирилици: ја *исти Јово Михаимовић (!) и ја исти Обрад Петровић афермавамо ову шкритуру.*

[33] Уговор постоји у два примерка, закључен је 17. јануара, за један датум: 6. август. На крају једног примерка уговора се налази потпис на ћирилици: *ја исти Митар Станић афермавам ову исту шкритуру*.

[34] Уговор постоји у два примерка, закључен је 17. јануара, за три датума: 18. јун, 6. август, 8. септембар. На крају једног примерка стоји потпис на ћирилици: *ја Осман баша Позепац афервам ову исту шкритуру*.

[35] Уговор је закључен 14. јануара 1785. године, за четири датума: 13. јул, 26. јул, 13. август, 2. октобар.

[36] Уговор постоји у два примерка, закључен је 14. јануара 1785. године, за четири датума: 20. јун, 15. јул, 8. август, 15. септембар. На крају једног примерка се налази потпис на османском турском, слабо читљив. Вероватно пише „Нуман баша“, али није могуће поуздано тврдити на основу затеченог потписа.

[37] Уговор је закључен 14. јануара, 1785. године, за четири датума: 13. јул, 26. јул, 13. август, 2. октобар. На крају уговора се налази потпис на османском турском, слабо читљив. Вероватно пише: *Хусеин баша*.

[38] Уговор постоји у три примерка, закључен је 14. јануара 1785, за један датум: 25. септембар. На крају једног примерка стоји печат у црвеном воску. Отисак није читљив.

[39] Уговор је закључен 14. јануара 1785, на име оба трговца, за четири товара: 13. јул, 26. јул, 13. август, 2. октобар.

турском, што је вероватно само варијанта од Сочо. Сеид Траљић је истакао да је Сочивица друга верзија имена Сочо.[40] Владислав Скарић пише о породици Сочо из Сарајева као о богатим и угледним људима, који су се породично бавили трговином стоком, активно извозили за Италију и припадали еснафу џелебчија (трговци стоком).[41] Еснафи су били организације занатлија који се баве истим занатом, а сарајевски еснафи се први пут помињу почетком 16. века. Као свака организација, имали су верске ритуале, а с обзиром на то да су у Сарајеву у 16. веку живеле четири конфесије, свака је своје ритуале обављала засебно, док су припадали истом занатском еснафу.[42]

Сево (Шево?) Сочивица, један од представника ове џелебчијске породице, у фебруару 1784. године потписао је уговор с венецијанским представницима за трговину говедима преко Задра. Из писма које су *Provveditori alle beccarie* послали у Задар 9. децембра 1794. године сазнајемо да је исте године у Венецији преминуо трговац говедима Мустафа ага звани Сево Сочивица (*Mustafà Aghà detto Sevo Socovizza*) пореклом из Сарајева. Повод за ово писмо су биле сумње да је неко од венецијанских поданика овом трговцу остао дужан извесну суму новца за испоручена говеда. *Provveditori alle beccarie* су овом приликом истакли да није могуће да дужници исплате дуг, јер се не зна сигурно ко је легитимни наследник Севе Сочивице. Како би се ово разјаснило и дуг исплатио његовом наследнику, захтевано је да босански паша или одговарајући судија изда адекватан документ особи по имену Дервиш баша, којим би се гарантовало да је он најстарији наследник и да може деловати у име осталих наследника овог трговца. У једној молби коју је поднео генералном провидуру у Задру, Дервиш баша је потврдио да путује у Сарајево како би набавио потребна документа. Он је у тој молби истакао да би био изложен великој штети и губитку времена, уколико би се с документима из Сарајева морао враћати у Венецију. Стога је замолио да се депозит у новцу који је остао након смрти његовог оца, поменутог Севе Сочивице, пребаци из Венеције у Задар где би га он преузео када се врати у лазарет Светог Марка са својим документима.[43] Будући да помиње штету коју би путовање и губитак времена могли да му нанесу, можемо

[40] S. Traljić, *нав. дело*, 368.

[41] В. Скарић, *Изабрана дјела*, књ. 1, *Сарајево и његова околина од најстаријих дана до аустроугарске окупације*, Сарајево 1962, 155.

[42] H. Kreševljaković, *Esnafi i obrti u Starom Sarajevu*, Sarajevo 1958, 47–56.

[43] ASVe, Provveditori alle beccarie, b. 43 (9. децембар 1794).

претпоставити да је Дервиш баша можда наставио посао свог оца као џелебчија у Сарајеву.

Мула Мустафа Башескија је у свом „Љетопису“ записао да је у Венецији умро Сочо, звани Шехага, поморски трговац ситном стоком. Пошто је Башескија овај податак навео за период од 29. јула 1794. године до 17. јула 1795. године, могуће је да је реч о поменутом Севи Сочевици који је умро у Венецији 1794. године. Башескија трговца Сочу наводи као свог пријатеља из 97. џемата (јаничарски корпус).[44]

Трговци чија имена налазимо у уговорима доводили су говеда у Задар где би их утоварали за пловидбу у Венецију. Након што би говеда стигла из Босне, венецијански трговци и особе задужене за утовар и превоз робе би закључивали уговоре о трговини говедима у присуству османског емина или дефтердара.[45] Дешавало се да босански трговци трпе финансијску штету уколико их по доласку у Задар не сачека ниједан венецијански трговац или превозник, те би њихова стока с временом губила тежину, а самим тим и цену.[46] У уговору је назначено да товар не сме да касни више од једног дана, а да би се веће кашњење товара толерисало само уколико и сам брод касни. Из овога видимо да је кашњење бродова за товар говеда било могуће, али није назначено шта би се десило ако у случају кашњења бродова трговци говедима претрпе штету.

Штета од угинулих говеда током транспорта, била би подељена на два дела само ако су говеда укрцана на бродове у дозвољеним бројевима који су назначени у уговору. Када би говеда била искрцана на Лидо мртва, Магистрат за трговину је прегледао кожу, лој и изнутрице. Уколико је издата дозвола за продају, штета од осталог дела меса које је било изгубљено била би подељена на пола.

Како би говеда била за продају, морала су тежити 800 либара пар. Уколико би се десило да пар говеда тежи више од 875 либара, трговцу би било исплаћено четврт цекина више од цене која се налази на уговору. Када би тежина говеда износила 975 либара и више, на уговорену цену би трговцу било исплаћено још четврт цекина. У случају да трговац није био у могућности да буде на Лиду у моменту истовара, морао је именовати свог представника и обезбедити документ који доказује да је он

---

[44] Mula Mustafa Ševki Bašeskija, *Ljetopis (1746–1804)*, prijevod s turskog, uvod i komentar M. Mujezinović, Sarajevo 1997, 320; А. Фотић, *Јаничарски амблеми (нишани) на Мрачној капији*, Годишњак града Београда LV (2008) 118.

[45] T. Mayhew, *Dalmatia between Ottoman and Venetian Rule – Contado di Zara 1645–1718*, Roma 2008, 251.

[46] *Исто*.

његов легални заступник. Кршење ове ставке у уговору чинило је уговор неважећим, а тада би била дата слобода судеонику у уговору да одлучи да ли ће пошиљку примити или неће. Особа која се помиње у уговорима као „судеоник" у уговору, односно лице одговорно за увоз стоке у Венецију, у изворном облику уговора је означена термином *partitante*. Ову улогу је могла да има особа која се јављала на четворогодишње конкурсе које би расписали *Provveditori alle beccarie*.[47]

Трговац је сносио све трошкове пошиљке када би се испоставило да су говеда заражена животињском кугом. Говеда су увек испитивале две особе које су одабрали трговци и судеоници. У случају да се нису слагали могли су процењивати стоку и други стручњаци.

Битно је истаћи да се из уговора види да су трговци укрцавали говеда на брод по имену манзера (итал. *manzera*). Назив брода потиче од италијанске речи *manzo* што значи говедо или во, па је име брода – манзера – означавало посебно подешен брод за транспорт волова и крупне стоке.[48] Да су се волови превозили и на другим врстама транспортних бродова, поменуо је Никола Чолак у својим радовима. Осим манзере, неки од бродовласника Задарске комуне су за транспорт стоке у 18. веку користили марчилијану или фрегадон (тип старије фрегате за пренос већег терета).[49]

За извоз говеда преко Задра, трговац је плаћао одређене таксе. Обавезна је била такса за утовар (*nolo*) и износила је највише 9 лира по говеду, као и такса коју су трговци плаћали за сваки пар говеда који би тежио испод прописане тежине од 800 либара и она је износила 55 лира.

Већ у 16. веку Задар је заузео значајно место у економији Венецијанске републике.[50] Упркос томе што су венецијанско-османски ратови наносили штету трговини говедима преко Задра, она је успела да се одржи и настави и током 18. века.[51] Када је 1703. године генерални провидур у Задру обавестио венецијанске власти о доласку османског

---

[47] S. Zanier, *Dalla paura alla prova: la relazione manoscritta, i trattati medici e le decisioni istituzionali durante la gestione dell'epizootia degli anni 1711–15 nel Nord Est dell'Italia*, Medicina & Storia 21–22 (2011) 53. http://www.fupress.net/index.php/mes/article/view/10374/9650 (погл. 24. марта 2019).

[48] N. Čolak, *Brodovlasnici Zadarske komune između Karlovačkog i Požarevačkog mira*, Pomorski zbornik Društva za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije, knj. 3 (Zadar 1965) 779.

[49] *Исто*, 775–808.

[50] О томе у: K. S. Sander-Faes, *Urban Elites of Zadar – Dalmatia and Venetian Commonwealth (1540–1569)*, Roma 2013.

[51] T. Raukar – I. Petricioli – F. Švelc – Š. Peričić – M.Vujanić-Lednički, *Zadar pod Mletačkom upravom 1409–1797*, knj. 3, Zadar 1987, 497–503.

дефтердара у Задар, изнео је и вести о обнови трговине стоком и кастратима у Задру.[52] Одржавање трговине с Босном био је приоритет генералног провидура у Далмацији када су економски односи са Османским царством били у питању.[53] Већ у наредним годинама знатно ће процвасти трговина стоком у Задру. Према статистици Шиме Перичића 1711. године Задар је учествовао у транспорту 10.148 волова; тај се број с годинама повећавао и у периоду 1784–1785. године достигао износ од 15.000 превезених волова.[54] Потреба за месом у градовима Венецијанске републике попут Тревиза, Вероне, Кремоне, Бергама и Бреше у 18. веку је расла. Како те потребе није могла да задовољи количина стоке с венецијанске територије, стока се увозила са разних делова Османског царства. Због тога поред бројних трговаца из Сарајева, наилазимо и на трговце из Београда и Пожаревца који тргују стоком преко Задра.[55]

Због великог значаја Задарске скеле за трговину стоком, свако нарушавање ове трговине је наносило штету Венецији. У неким случајевима су задарски бродовласници тајно укрцавали стоку у Задру и одвозили је ван Венеције, често у луке Папске државе.[56] Други велики проблем је настао када су неки бродовласници утоваривали стоку за Венецију ван Задра. Овом приликом је реаговао Анђело Мемо, државни адвокат, који је 1778. године писао магистратима Далмације строго забранивши да се стока укрцава на било ком другом месту осим у Задарској луци. Казна за кршење ове одредбе могла је бити новчана, у износу од 500 дуката, али је оном ко је прекрши претила и казна изгона, тамнице или служења на галији.[57] Међутим, због велике преоптерећености Задарске луке, у годинама пред пад Венецијанске републике, стока је почела да се товари и у Шибенику.[58]

---

[52] T. Mayhew, *Dalmatia between Ottoman and Venetian Rule*, 251, нап. 159.

[53] *Исто*.

[54] M. Banović, *Gospodarske veze hrvatskih zemalja u drugoj polovici XVIII. stoljeća: historiografski prikazi*, Rostra: časopis studenata Sveučilišta u Zadru 8 (2017) 122.

[55] N. Čolak, *Promet stoke u Zadarskoj skeli u XVIII. stoljeću*, 411–565.

[56] Š. Peričić *Prilog upoznavanju pomorsko-trgovinskih veza Dalmacije i Istre u XVII. i XVIII. stoljeću*, Vjesnik Istarskog arhiva 2–3 (1992–1993) 1994, 78.

[57] N. Čolak, *Ekonomska moć iških parona Banića u XVIII stoljeću*, Pomorski zbornik Društva za unapređenje pomorstva Jugoslavije, knj. 2 (Zadar 1964) 644.

[58] Š. Peričić, *Prilog poznavanju brodarstva i pomorske trgovine Šibenske regije u XVIII stoljeću*, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, vol. 7, no. 1 (1975) 194, нап. 46.

Contrati de Bovi fati dal Partitante con li Mercanti Turchi e Greci presentati in esecution delli Capitoli à Stampa del di lui Partito, 1784–85

LAUS DEO ADDI _____178_ M.V. Venezia

Con la presente Scrittura da esser presentata al Magistrato Eccellentissimo de' Cinque Savi alla Mercanzia, ed al Magistrato Eccellentissimo delle Beccarie per la sua inalterabile esecuzione, resta stabilito, ed accordato trà il Mercante _____ Negoziante de' Manzi, e D. Carlo Poli qu. Valentino Partitante del Manzo di Venezia, e Dogado con quanto segue.

I. Promette e s' obbliga il Mercante sopraddetto di condurre a tutte sue spese a questo Lido le quì sotto dichiarite Condotte de' Manzi, con li patti, e condizioni infrascritte; e per il Nolo, il Mercante, non averà da sottostare se non se al debito di Lire 9. per cadaun Manzo.

II. Potranno li Manzi suddetti prima del loro imbarco essere a quel Caricatore visitati da persona destinata in Zara dal suddetto Partitante a proprie spese, e ritrovati tutti sani, saranno caricati in Bastimento in solo numero dalli settantacinque, a li ottantadue, uno più, uno meno, e non più, per esser sbarcati tutti vivi, e sani al Lido, dovendo il rischio del Mare, cadere a peso, metà del Partitante, e metà del Mercante Venditore. Ma per quelle Manzere tutte che fossero caricate con numero maggiore di Manzi ottantatre, qualunque disgrazia, che potesse succedere, e rischio di Mare, sarà tutto a peso, rischio, pericolo, e danno del solo Mercante Venditore. Per tutti quelli Manzi poi caricati sopra una Manzera in numero, che non eccedesse li ottantatre, e che perissero nel viaggio, e fossero gettati in Mare, e non restasse che la sola Pelle, e Sevo, che sarà il tutto consegnato al Partitante, contenta questo di abbuonarle Zecchino uno per la metà di detta Pelle, e Sevo spettante al Mercante, ed il danno sarà diviso per giusta metà. Così per quelli, che potessero perire in Bastimento prima del loro Scarico sopra il Lido, e colà portati morti, e licenziati dal Magistrato Eccellentissimo della Sanità per essere venduti, dibattuta la Pelle, Sevo e Menuzzame per il Dazio, e detratto il ricavato della Carne venduta, il danno sarà diviso per giusta metà.

III. Li Manzi, che il suddetto Mercante condurrà dovranno esser grassi, Mercantili, esclusi li Torri, e Bistorri, quali Manzi dovranno esser di Libbre ottocento [=] 800. il paro, per esser questi considerati sopra il Lido, e non accordandosi nelle Stime, dovranno esser fatte quattro parti eguali d' accordo,

perchè estrattone una a sorte, che doverà mandarsi al Macello entro il termine di giorni otto, per esser poscia pesata, e farne il ragguaglio delle altre tre parti, e pagato a norma del loro risultato alli prezzi quì sotto dichiariti col solito dibattimento del due per cento. E se alcuno conducesse nonostante l' esclusiva qualche Torro, o Bistorro, e fosse di buona qualità, sarà quello tenuto a parte, e macellato entro il termine di otto giorni, come sopra, e pagato al prezzo di L. 30. [=] trenta al cento.

IV. Dovranno le Condotte de' Manzi essere al Caricatore di Zara, e fattene le spedizioni in quei giorni, che sono quì sotto dichiariti un giorno prima, o un giorno dopo, nè possano esser dilazionate, che nel solo caso di mancanza di Bastimenti, e mancando a cadauno delli tempi stabiliti, e scritturati che possono esser di molto pregiudizio al Partitante, sarà in libertà il medesimo di ricevere, o non ricevere le susseguenti Condotte a quello rilasciate, nè potrà in alcun modo esser obbligato.

V. Perchè siino ben governati, e custoditi li Manzi nel Viaggio per Mare contenta il Partitante di corrispondere al sopraddetto Mercante Lire undici per ogni Condotta per il Pastore, e mancando questo sopra le Manzere non sarà tenuto il Partitante di pagare al Mercante le accennate Lire undici.

VI. Il pagamento de Manzi sarà fatto dal Partitante in Zecchini d' Oro di Padella, e sarà tenuto il Mercante di corrispondere, al Partitante l' aggio d' uno, e un quarto per Cento per la provista delli medesimi.

VII. Comecchè tutti li Manzi devono essere di Libre ottocento [=] 800. il paro in monte in tutti li mesi al prezzo quì sotto dichiarito, così tutti quelli che fossero al di sotto delle Libre ottocento [=] 800. suddette in monte al paro, doverà il Mercante sottostare al Dazio di Lire cinquantacinque [=] 55. per Manzo nelli soli mesi però di Agosto, e Settembre. Tutti quelli Manzi poi che accrescessero dalle Lire ottocento settantacinque [=] 875. in sù in monte al pajo, gli sarà accordato un quarto di Zecchino di più al pajo, e dalle Lire novecento settantacinque [=] 975. in sù in monte al pajo, gli viene accordato un altro quarto di Zecchino di più al pajo sopra il prezzo infradichiarito.

VIII. Le Condotte dei tempi quì sotto stabiliti, doveranno essere spedite dalli Spedizioneri al nome del Mercante, di cui fosse il tempo, o di quello che per esso supplisse. Così pure al caso dell' arrivo delle Condotte al Lido, e che non si attrovasse il Proprietario, sarà obbligo del detto Mercante di commettere, e dar commissione a chi più li paresse, o piaciesse di sopraintendere, trattare, e

stabilire per lui la Condotta, o Condotte a scanso d' inconvenienti; escludendo chiunque avesse Carattere, ed interesse nelle persone dei Beccheretti, e nelli Partiti di Castrato, e Vitello; munindo la persona destinata di documento legale in forma, e con dichiarazione, che tuttociò sarà fatto, ed operato, dal suo Commissionato, s'intenderà fatto, ed operato tanto, e quanto se detto Mercante fosse personalmente intervenuto; ed in caso di contravvenzione ad una, o l'altra, o di tutte due le suddette condizioni, s'intenderanno le Condotte, come se fossero di ventura, o non coperte di alcun Contratto, nè supplito ad alcun tempo, e sarà in tali casi il Partitante in arbitrio di non riceverle, e ricusarle, per farne poi quel nuovo Contratto, che più credesse del suo interesse.

IX. Per oviare ogni differenza, che insorger potesse rapporto alli Manzi, che fossero proveduti dalli Mercanti per conto del Partitante, resta espressamente pattuito, che nel caso venisse de' Manzi stessi dal Serenissimo Prencipe Veneto, o da qualche Collegio di Sanità del Veneto Stato, o sospesa l' introduzione nello Stato Veneto, o l' imbarco per la Dominante, o apposta altra remora alla spedizione de' Manzi, debbano restar per conto de' respettivi Mercanti quelle Condotte tutte, che fossero attaccate da male Epidemico, cioè Peste Bovina. Quelle poi tutte, che si ritrovassero sane restar debbano per conto intieramente del Partitante. Qual riconoscimento essere dovrà fatto con Perizia sopra luoco da due persone pratiche ellegibili una per parte de' Mercanti, e l' altra per parte del Partitante, ed in caso di loro discrepanza sia per giorni quattro posta essa Condotta in riserva, onde dar luoco ad un più fondato esame, da essere eseguito da essi Periti, ed al caso dopo tal tempo fosse sana la Condotta, dovranno le spese, che s' incontrassero cadere a peso del Partitante; diversamente poi essendo infetta, restar dovranno per conto de' Mercanti, ed al caso che accadesse alcun sospetto di Peste, sopra alcuna delle Condotte inviate a Caricatore di Zara, doverà essere nel modo, e per l'effetto sopraddetto eseguita simile Perizia all'ultima Tappa nel luoco detto Stosìa.

X. Della presente, con Nota de' tempi, ne sarà spedita Copia alli Signori Steffano Giurich, e Gabriel Petrovich Spedizioneri in Zara, perchè si prestino che per parte delli Mercanti sia inalterabilmente osservato il presente Contratto. Tanto promettono le parti suddette di osservare, e mantenere sotto obbligazione in forma &c., e sarà dalle Parti sottoscritta per l'inalterabile sua esecuzione.

PREZZI DE' MANZI AL PAJO DEL PESO COME SOPRA.		
Dal primo alli 15. Aprile	Zecchini dieciotto, e mezzo	Zecch. 18 ½
Dalli 16. alli 30. detto	Zecchini dieciotto, e un quarto	18 ¼
Dal primo alli 15. Maggio	Zecchini dieciotto	18 –
Dalli 16. alli 31. detto	Zecchini diecisette, e tre quarti	17 ¾
Dal primo alli 15. Giugno	Zecchini diecisette, e mezzo	17 ½
Dalli 16. alli 30. detto	Zecchini diecisette, e un quarto	17 ¼
Dal primo alli 15. Luglio	Zecchini sedici, e un quarto	16 ¼
Dalli 16. alli 31. detto	Zecchini quattordici, e tre quarti	5 ¾
Dal primo alli 15. Agosto	Zecchini quattordici, e tre quarti	14 ¾
Dalli 16. alli 31. detto	Zecchini quattordici, e un quarto	14 ¼
Dal primo alli 30. Settembre	Zechini quattordici	14 –
Dal primo alli 31. Ottobre	Zecchini quattordici, e mezzo	14 ½

Segue la Nota delli Tempi, e Manzere stabilite.
Rilasciati al Sudetto Mercante
(ASVe, Provveditori alle beccarie, b.43)

Уговори за трговину говедима склопљени између лица одговорног за увоз говеда у Венецију и муслиманских и православних трговаца – предати у штампу и представљени ради извршења, 1784–85.

Хваљен нека је Бог, дана _____178_ према венецијанском рачунању времена, у Венецији

Овим документом који треба дати на увид Преузвишеном Магистрату за трговину и Преузвишеном Магистрату за бекарију[59] зарад његове непромењиве извршности, остаје одлучено и договорено да се спроведе између трговца говедима _____ и г Карла Полија од покојног Валентина, одговорног за увоз говеда у Венецији и у целом Догаду[60], онако како следи.

1. Горе наведени трговац обећава и обавезује се да ће према доле наведеним споразумима и условима о свом трошку довозити на Лидо доле назначене пошиљке говеда; што се тиче таксе за утовар, трговац неће бити изложен трошковима већим од 9 лира за свако говедо.

2. Пре него што наведена говеда буду утоварена, особа у Задру коју поменуто лице одговорно за увоз стоке у Венецију овласти о свом трошку, моћи ће да их прегледа код особе надлежне за њихов утовар, и након што се установи да су сва говеда доброг здравља, биће утоварена на манзеру[61] у бројчаном распону од 75 до 82, уз могућност за једно више или мање, али не преко тога, како би стигли до Лида живи и здрави, док ће ризик од пловидбе морем бити подељен напола између

[59] Термин бекарија (*beccaria/beccheria*) означава *месницу*: Z. Herkov, *Građa za financijsko-pravni riječnik feudalne epohe Hrvatske*, Prvi svezak, Zagreb 1956, 53. Овде се користи у називу венецијанског Магистрата који је био задужен за снабдевање месом.

[60] *Dogado de Venezia* је назив за територију која поред центра у граду Венецији обухвата зону Лагуне, сва острва, острвца и узан појас копна с ушћем на северној обали Јадрана: J. Playfair, *A System of Geography: Ancient and Modern*, vol. 3, Edinburgh 1810, 410.

[61] *manzera*: Траљић и Чолак користе оригиналан термин из докумената за теретни брод на који се товаре говеда: S.Traljić, *Trgovina Bosne i Hercegovine s lukama Dalmacije i Dubrovnika u XVII i XVIII stoljeću*, Pomorski zbornik povodom 20-godišnjice Dana mornarice i pomorstva Jugoslavije 1942–62, knj. 1, Zagreb 1962, 368; N. Čolak, *Brodovlasnici Zadarske komune između Karlovačkog i Požarevačkog mira*, Pomorski zbornik, knj. 3 (Zadar 1965) 784.

лица одговорног за увоз стоке у Венецију и трговца који продаје стоку. За све пошиљке говеда које буду превазилазиле број од 83 говеда, било која штета која може да се деси, као и ризик који носи пловидба морем, пашће у целости на терет трговца који продаје говеда, на његов ризик и на његову опасност и штету. Штета ће бити подељена на два једнака дела за сва говеда која буду утоварена у броју не већем од 83, уколико погину током транспорта и буду бачена у море, тако да од њих остане само кожа и лој који ће бити предати лицу одговорном за увоз стоке у Венецију, а које ће измирити дуг према трговцу у износу од једног цекина за половину коже и лоја. Говеда која угину на броду пре истовара на Лиду и која буду донесена мртва, испитаће Магистрат за здравство одвајањем коже, лоја и изнутрица како би били опорезовани и како би дао дозволу за продају, након чега ће штета бити подељена на два једнака дела, када се одузме принос од продатог меса.

3. Како би говеда, изузев бикова и *бистора*[62], која наведени трговац доводи била погодна за продају и разматрана за доношење на Лидо, морају бити тешки по 800 либара сваки пар; биће потребно, без претходног договарања процене, да се поделе на четири једнака дела, тако да се од њих издвоји један насумичан део који треба да се пошаље месару у року од осам дана, како би се извршило мерење и процена остала три дела и да се у складу с тим подацима плати према доле израженим ценама уз одступање од само два процента. Уколико неко, без обзира на изузимање, доведе неког бика или *бистора* и уколико буде доброг квалитета, биће сачуван са стране и заклан у року од осам дана како је горе назначено и плаћен по цени од 30 лира по стотини [либара].

4. Говеда морају да буду доведена особи која је задужена за њихов утовар у Задру, како би товар био послат у року који је доле назначен, уз могућност да се порани или закасни до једног дана, али без већег одлагања, које је могуће само у случају кашњења брода, а уколико било који установљен и назначен рок не буде поштован, што може бити на велику штету лица одговорног за увоз, дотичном ће бити дата слобода да одлучи да ли ће наредне пошиљке које је та особа задужена за утовар отпремила примити или их неће примити, без икакве обавезе.

5. Уколико се буде добро поступало с говедима и ако буду чувана током пловидбе, лице које је одговорно за увоз требало би да исплати

[62] *bistorro*: касно кастриран бик.

поменутом трговцу 11 лира за сваку испоруку која има чувара говеда, а уколико чувар не постоји на броду, лице одговорно за увоз неће бити у обавези да исплати трговцу наведених 11 лира.

6. Исплату за говеда лице одговорно за увоз је обавезно да исплати у свеже искованим цекинима[63], док је трговац дужан да дотичном исплати ажију[64] и то у износу од један и четврт процента за снабдевање истих.

7. Како је за сваки пар говеда која теже укупно 800 либара доле назначена цена по месецима, за оне који буду тежили испод 800 либара пар трговац ће морати да плати таксу од 55 лира по говеду и то само током месеца августа и септембра. За сва говеда чија укупна тежина буде превазилазила 875 либара по пару, биће му исплаћено четврт цекина више по пару, а за она која укупно буду имала и више од 975 либре по пару, биће му исплаћено још четврт цекина по пару преко доле наведене цене.

8. У периоду доле назначеном, особа задужена за пошиљку у име трговца мора послати товаре и то по задатом редоследу, или у име онога који трговца замењује. Такође, у случају пошиљки које стигну на Лидо, а власник не буде тамо, биће обавеза трговца да пошаље и одреди особу која му одговара и за коју сматра да је погодна да надгледа, да се побрине и да у његово име заврши испоруку или испоруке тако да се избегну све незгоде; изузимају се одавде особе које на било који начин имају интересе у пословима месара или интересе за неку количину кастрата и телетине; одабрана особа треба да буде снабдевена легалним документом у одговарајућој форми са изјавом да ће све бити урађено и обављено према налогу трговца као када би то поменути трговац лично спроводио; уколико буде прекршен један од два услова или оба услова, на послате товаре ће се гледати као на потпуно слободне, као да их не покрива било какав уговор и као да нису ни у ком моменту уговорени, те ће, у том случају, особа одговорна за увоз стоке у Венецију моћи да одлучи да ли да их не прими и да их одбије, како би после направила нови уговор за који верује да би више одговарао њеним интересима.

---

[63] *Zecchino d'oro di padella* је свеже искован цекин: U. Tucci, *Convertibilità e copertura metallica della moneta del banco giro veneziano*, Studi Veneziani XV (1973) 349–440.

[64] Ажија (it. *aggio*, *agio*) представља добитак од промене новца: Z. Herkov, *Građa za financijsko-pravni riječnik feudalne epohe Hrvatske*, Prvi svezak, 48.

9. Како би се отклонио сваки потенцијални спор у трговини говедима којима трговац снабдева лице одговорно за увоз стоке у Венецију, остаје нарочито утврђено да [трошкови] пошиљке говеда треба да падну на рачун свих појединачних трговаца у случају обуставе увоза за Венецијанску државу и утовара говеда за Венецију које је наредио Прејасни венецијански дужд или одређено здравствено веће Венецијанске државе или ако буде друге врсте одлагања отпремања говеда, након чега се испостави да је товар заражен животињском кугом. Све пошиљке говеда за које се испостави да су здраве, остају на рачун лица које је одговорно за увоз стоке у Венецију. То ће морати, на лицу места, званично да утврде две стручне особе, једну одабире трговац, а другу лице задужено за увоз стоке у Венецију, а у случају да им се мишљења не слажу, пошиљка ће бити остављена да чека четири дана, како би се оставило простора за још детаљније испитивање стручњака, а уколико се након тог времена испостави да је пошиљка здрава, сви начињени трошкови ће ићи на рачун лица одговорног за увоз; с друге стране, уколико се испостави да је заражена, трошкови остају на рачун трговаца, а у случају било какве сумње да је товар који је послат надлежној особи у Задру заражен кугом, треба да, на горе назначен начин и у горе назначене сврхе, буде обављено слично стручно испитивање у последњој фази на месту званом Стошија.[65]

10. Копија свега овде написаног, са забележеним роковима, биће послата господи Стефану Ђурићу и Габријелу Петровићу, отпремачима у Задру, како би се побринули да уговор доследно поштују трговци. Обавезују се горе поменуте стране да поштују и одржавају своју обавезу у датом облику итд. и да ће потписане стране њу поуздано извршити.

[65] Катедрала Св. Анастазије (Стошије) у Задру

ЦЕНЕ ГОВЕДА ПО ПАРУ ПРЕМА ГОРЕ НАВЕДЕНОЈ ТЕЖИНИ		
Од првог до 15 априла	Осамнаест и по цекина	Цек. 18 ½
Од 16. до 30. априла	Осамнаест и једна четврт цекина	18 ¼
Од првог до 15. маја	Осамнаест цекина	18 –
Од 16. до 31. маја	Седамнаест и три четврт цекина	17 ¾
Од првог до 15. јуна	Седамнаест и по цекина	17 ½
Од 16. до 30. јуна	Седамнаест и једна четврт цекина	17 ¼
Од првог до 15. јула	Шеснаест и једна четврт цекина	16 ¼
Од 16. до 31. јула	Петнаест и три четврт цекина	5 ¾
Од првог до 15. августа	Четрнаест и три четврт цекинаі	14 ¾
Од 16. до 31. августа	Четрнаест и четврт цекина	14 ¼
Од првог до 30. септембра	Четрнаест цекина	14 –
Од првог до 31. октобра	Четрнаест и по цекина	14 ½

Следи белешка термина и уговорених товара
Предати поменутом трговцу
(ASVe, Provveditori alle beccarie, b.43)

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ – LIST OF REFERENCES

Архиви – Archives

Archivio di Stato di Venezia, Provveditori alle beccarie, b. 43.

Извори –Primary Sources

Mula Mustafa Ševki Bašeskija, *Ljetopis (1746–1804)*, prijevod s turskog, uvod i komentar M. Mujezinović, Sarajevo 1997.

Литература – Secondary Works

Banović M., *Gospodarske veze hrvatskih zemalja u drugoj polovici XVIII. stoljeća: historiografski prikazi*, Rostra: časopis studenata Sveučilišta u Zadru, vol. 8, no. 8 (2017) 117–141.

Čolak N., *Ekonomska moć iških parona Banića u XVIII stoljeću*, Pomorski zbornik Društva za unapređenje pomorstva Jugoslavije, knj. 2 (Zadar 1964) 641–651.

Čolak N., *Brodovlasnici Zadarske komune između Karlovačkog i Požarevačkog mira*, Pomorski zbornik Društva za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije, knj. 3 (Zadar 1965) 775–808.

Čolak N., *Promet stoke u Zadarskoj skeli u XVIII. stoljeću*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru 37 (1995) 411–565.

Da Mosto, A., *L'Archivio di Stato di Venezia – Indice generale, storico, descrittivo ed analitico*, Tomo I, Roma 1937.

Herkov Z., *Građa za financijsko–pravni riječnik feudalne epohe Hrvatske*, Prvi svezak, Zagreb 1956.

Kreševljaković H., *Esnafi i obrti u Starom Sarajevu*, Sarajevo 1958.

Mayhew T., *Dalmatia between Ottoman and Venetian Rule: Contado di Zara 1645–1718*, Roma 2008.

Peričić Š., *Prilog poznavanju brodarstva i pomorske trgovine Šibenske regije u XVIII stoljeću*, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, vol. 7, no. 1 (1975) 187–218.

Peričić Š., *Prilog upoznavanju pomorsko-trgovinskih veza Dalmacije i Istre u XVII. i XVIII. stoljeću*, Vjesnik Istarskog arhiva 2–3 (1992–1993) 1994, 65–81.

Raukar T. – Petricioli I. – Švelc F. – Peričić Š. – Vujanić-Lednički M., *Zadar pod Mletačkom upravom 1409–1797*, knj. 3, Zadar 1987.

Sander-Faes K. S., *Urban Elites of Zadar – Dalmatia and Venetian Commonwealth (1540–1569)*, Roma 2013.

Tucci U., *Convertibilità e copertura metallica della moneta del banco giro veneziano*, Studi Veneziani XV (1973) 349–440.

Traljić S., *Trgovina Bosne i Hercegovine s lukama Dalmacije i Dubrovnika u XVII i XVIII stoljeću*, Pomorski zbornik povodom 20-godišnjice dana mornarice i pomorstva Jugoslavije 1942–62, knj. 1, Zagreb 1962, 341–371.

Zanier S., *Dalla paura alla prova: la relazione manoscritta, i trattati medici e le decisioni istituzionali durante la gestione dell'epizootia degli anni 1711–15 nel Nord Est dell'Italia*, Medicina & Storia 21–22 (2011) 53. http://www.fupress.net/index.php/mes/article/view/10374/9650 (погл. 24. марта 2019).

Скарић В., *Изабрана дјела*, књ. I, *Сарајево и његова околина од најстаријих дана до аустроугарске окупације*, Сарајево 1985. [Skarić V., *Izabrana djela*, knj. I, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih dana do austrougarske okupacije*, Sarajevo 1985]

Фотић А., *Јаничарски амблеми (нишани) на Мрачној капији*, Годишњак града Београда LV–LVI (2008–2009) 115–126. [Fotić A., *Janičarski amblemi (nišani) na Mračnoj kapiji*, Godišnjak grada Beograda LV–LVI (2008–2009) 115–126]

Marija Andrić

ONE EXAMPLE OF VENETIAN CONTRACTS FOR BEEF TRADE AND MERCHANTS FROM SARAJEVO (1784–1785)

Summary

This paper presents one example of Venetian contracts for beef trade through the port of Zadar, during the period between 1784 and 1785. All of the contracts were printed in identical form, and are preserved in the number of fifty five. The names of merchants from Sarajevo, dates of conclusion of contracts and dates of transaction were inserted in additional fields. The paper also presents the names of these merchants from Sarajevo, with data on every transaction that they arranged for beef trade. Special attention is paid to the merchant with the surname Socivizza, a family from Sarajevo that was famous for cattle trade. One merchant from this family died in Venice ten years after he concluded the type of contract presented here. The contracts are preserved in the State Archives of Venice, and they are important for understanding trade between Venice and Ottoman Bosnia.

Keywords: Venice, Sarajevo, beef trade, cattle breeders, Sočo/Sočivica, 18th century.

Чланак примљен: 30. 03. 2019.
Чланак коначно прихваћен за објављивање: 04. 08. 2019.